

УДК: 616.853 – 053.2: 613.95

ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ПОКРАЩАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ З ЕПІЛЕПСІЄЮ

Ковтюк Н.І.

Буковинський державний медичний університет (nkovtyuk@gmail.com)

Метою дослідження було вивчення впливу медико-психологічної корекції на якість життя дітей шкільного віку хворих на епілепсію шляхом проведення навчальних занять для батьків та їх дітей за програмою «школа епілепсії». Оцінювання проводилося шляхом ретестування за адаптованими україномовними анкети CHQ-SF. Відмічено покращання психічного, сімейного функціонування та показника якості життя в цілому у дітей хворих на епілепсію.

Ключові слова: діти, якість життя, епілепсія, медико-психологічна корекція

Вступ

Хронічна неврологічна патологія у дітей шкільного віку займає особливе місце і має широкий спектр наслідків для формування їх особистості та вибору соціальної ролі. Однією з актуальних проблем педіатричної неврології світового масштабу є епілепсія. В структурі загальної неврологічної захворюваності вона посідає третє місце (19 % серед усіх захворювань нервової системи) [1, 2, 3, 4]. За останніми даними захворюваність на епілепсію у дітей в Україні коливається у межах 4,7 – 5,9, з яких інвалідність мають 4,4 – 5,0 на 10 тисяч дітей [5, 6]. На щастя, у дитячому віці завдяки досягненням сучасної науки лікування епілепсії стало ефективним у 70-80 % випадків. Незважаючи на це, захворювання часто набувають хронічного перебігу та в окремих випадках призводять до інвалідизації [2, 5, 6]. Слід відмітити, що діти які страждають від епілепсії та її проявів мають не настільки виражені фізичні порушення, як психологічні. У них відносно швидко розвиваються функціональні порушення, які потім перетворюються в стійкі зміни характеру, пам'яті, уваги, поведінки та шкільної успішності. Вагому роль впливу на

складові якості життя дітей з епілепсією мають сімейні відносини, рівень сімейного функціонування та взаємовідносини з однолітками. Тому при наданні комплексної допомоги дитині з епілепсією об'єктом впливу та членом терапевтичного колективу також стає його сім'я. Якість життя дитини, ефективність його лікування та реабілітації в першу чергу залежать від компетентності, активності, мужності і фінансової спроможності тих, хто представляє групу його первинної підтримки. Все вище наведене послужило поштовхом для проведення даного дослідження.

Мета

Мета нашої роботи полягала у оцінці змін показників якості життя дітей з епілепсією під впливом проведення медико-психологічної корекції.

Матеріали та методи

Для досягнення поставленої мети нами було опитано 30 дітей шкільного віку (середній вік 14,5 роки) хворих на епілепсію (G40 за МКХ10), які проходили стаціонарне лікування, та їх батьків. Діти отримували медикаментозне лікування згідно стандартних протоколів. Для батьків та дітей проводилися спеціальні групові заняття в умовах базової лікарні за програмою «Школа епі-

лепсії», яка включала шість тематичних блоків для 6 занять. Підібрана тематика занять висвітлювала питання етіології, сучасних підходів, тривалості та методик лікування епілепсії, надання першої допомоги при нападі. Робився вагомий акцент на психологічному компоненті. Зверталась увага на особливості поведінки батьків дитини, відношення до неї в сім'ї, шкільному колективі, фізичної активності, проведення дозвілля, відпочинку дітей. Основна увага приділялася перспективі подальшого розвитку та формування дитини як особистості. Критеріями ефективності навчальних форм були показники психометричного тестування. Для проведення аналізу медико-психологічної корекції ми проаналізували показники у двох групах батьки-діти в залежності від відвідування занять. Групи співставні між собою за віковими та клінічними показниками. До першої групи увійшли відвідувачі школи – 15 пар (діти та батьки), які пройшли не менше 4-х занять. Другу групу порівняння відповідно склали діти та їх батьки які не відвідували заняття даної програми (15 пар). Проводився порівняльний аналіз оцінки якості життя дітьми та їх батьками при госпіталізації та після проходження циклу занять. З цією метою використовували адаптовані україномовні анкети CHQ-SF, дитяча CF-87 та батьківська форми PF-50, з п'яти і семибальними шкалами. При обробці даних використовували власний метод декодування, новизна якого підтверджена патентом України [7]. Статистичну обробку результатів проводили за стандартними методами варіаційної статистики та кореляційного аналізу із використанням пакета комп'ютерних програм Statistica 6.0 for Windows та QuattroPro 12.0 for Windows. Вірогідність різниці оцінювали за критерієм Стьюдента при рівні $p < 0,05$.

Результати дослідження та їх обговорення

Отримані дані в результаті прове-

деного анкетування вказують, що сприйняття дітьми свого стану здоров'я за самооцінкою на початку лікування у основній групі склав $53,7 \pm 3,1$ % та у контрольній відповідно $52,9 \pm 2,5$ %. По завершенню занять показники у дітей які проходили «школу епілепсії» мали позитивний тренд і зросли до $55,8 \pm 3,1$ %. В той час як у контрольній групі показник збільшився незначно $53,5 \pm 2,3$ %. За показником оцінки стану здоров'я батьками їх дітей при ретестуванні достовірної різниці виявлено не було. При оцінці показника поведінки дітей визначено, що за результатами опитування більшість дітей обох груп хворих на епілепсію мали його зниження пов'язане, як з поведінкою вдома, так і у колективі ($73,1 \pm 1,7$ % $81,1 \pm 1,1$ %). Нами відмічена позитивна динаміка за даним показником у дітей основної групи за даними отриманими у дітей та у батьків, відповідно показник у основній групі зріс із $73,1 \pm 1,7$ % до $77,3 \pm 1,6$ %, ($p < 0,05$). Аналізуючи дані присвячені оцінці загального самопочуття виявило позитивну динаміку за окремо взятими показниками між дітьми двох груп. На питання «як часто дитина відчувала побоювання або страх?», при першому опитуванні різниці у відповідях між дітьми виявлено не було. Деякий час мали подібні відчуття близько 27 % дітей з епілепсією. При повторному опитуванні після завершення освітніх занять виявлено достовірну різницю між групами дітей. Серед першої групи на дане питання в даній градації відповіли 17 % проти 26 % другої групи ($p < 0,05$). Аналогічно, менш самотніми та нещасливими себе почали відчувати діти основної групи (14 % проти 21 %, 18,4 % проти 10,3 %, $p < 0,05$). Спостерігалися зміни за показником самооцінки. Достовірними та вагомими виявилася динаміка зміни відповідей на питання «як оцінюєте відношення інших до вас?» та «до свого вибору майбутнього життя?». До початку лікування 3,4 %

дітей з епілепсією оцінюють відношення оточуючих категорично погано. Після проходження циклу занять даний показник змінився незначно – 5,5 %. До свого бачення майбутнього переважно погано відносилось 14,8 % дітей основної та 15,4 % контрольної груп. Прослухані заняття змінили у частини дітей бачення свого майбутнього на краще 19,6 % проти 16,4 % ($p < 0,05$). Позитивні зміни відмічено за показниками сімейного функціонування: сімейної злагоди та сімейної активності, показником психічного здоров'я та сумарним показником психічного функціонування. Паралельно проводилося прокси-опитування батьків при якому було відмічено зближення дитячих та батьківських показників, що вказує на позитивну роль спільної участі дітей та батьків у спеціальних заняттях. У більшості батьків до початку відвідування школи епілепсії не було довірчих відносин з дітьми та обговорення їх особливостей самопочуття та обмеження у функціонуванні. При проведенні школи у батьків та дітей часто виникали однотипні питання, які не обговорювалися до цього часу з ними в домашніх умовах. Як показали дослідження, ефективність навчальної програми залежала від особистого реагування дитини на хворобу. Таким чином, цей фрагмент проведеного дослідження демонструє необхідність диференційованого підходу до комплексного лікування дітей з епілепсією в залежності від відношення до хвороби.

Висновки

Навчання в спеціалізованих «школах» дозволяє підвищити ефективність та оптимізувати освітні програми, покращити якість життя, сформувані адекватне відношення до хвороби та індивідуалізувати відновлювальне лікування. Таке групове навчання дітей має переваги перед індивідуальними співбесідами оскільки в них формуються комунікативні відношення з іншими пацієнтами, зменшуються почуття

особливості та унікальності їх хвороби та розширюється розуміння меж фізичного і психічного функціонування. Отже, робота лікаря повинна бути направлена не тільки на медикаментозне лікування, а і на забезпечення оптимальної психосоціальної адаптації дитини.

Література

1. Агранович О. В. Научное обоснование совершенствования организации медицинской помощи детям с эпилепсией: автореф. дис. д-ра мед. наук. 14.02.03 / О. В. Агранович // Воронеж, 2011. – 196 с.
2. Калинин В. В. Изменения личности и мнестико-интеллектуальный дефект у больных эпилепсией / В. В. Калинин / Журн. неврол. психиат. – 2004. – Т. 104, № 2. – С. 64-73.
3. Austin J. K. Epilepsy familiarity, knowledge and perception of stigma: report from a survey of adolescents in the general population / J. K. Austin, P. O. Shafer // *Epilepsy Behav.* – 2002. – Vol. 3, № 4. – P. 368–375. 101.
4. Epilepsy in the WHO European Region: Fostering Epilepsy Care in Europe / ILAE, IBE, WHO. — 2010. — P. 13-16. 150.
5. Меликян Э. Г. Основные возможности исследования качества жизни в эпилептологии / Э. Г. Меликян, А. Б. Гехт: мат. конф. II Международного форума неврологов, 13-14 сентября 2008г.: тезисы доклада – Ереван, 2008. – С. 127–130.
6. Протокол уніфікований клінічний медичної допомоги за темою «Епілепсія у дітей» / Затвержено Наказом Міністерства охорони здоров'я України 17.04.2014 №276. – 62 с.
7. Пат.35759 України, МПК(2006) А61В5/00. Спосіб оцінки якості життя дітей із патологією нервової системи за допомогою тестів / Ковтюк Н. І.; заявник та патентовласник Чернівці, БДМУ МОЗ України. — № 33538; заяв.03.03.08; опубл.10.10.08, Бюл. № 19.

References

1. Agranovich O. V. (2011) Nauchnoe obosnovanie sovershenstvovaniya organizatsii meditsinskoj pomoshchi detyam s epilepsiey. Extended abstract of Doctor's thesis. Voronezh. (in Russian)

2. Kalinin V. V. 2004, «Izmeneniya lichnosti i mnestiko-intellektual'nyy defekt u bol'nykh epilepsiey», Zhurn. nevrolog. Psikhiat, Vol. 104, № 2, pp. 64-73. (in Russian)
3. Austin J. K. Epilepsy familiarity, knowledge and perception of stigma: report from a survey of adolescents in the general population. *Epilepsy Behav.* 2002; 3 (4): 368–375.
4. Epilepsy in the WHO European Region: Fostering Epilepsy Care in Europe. ILAE, IBE, WHO. 2010: 13-16.
5. Melikyan E. G. «Osnovnye vozmozhnosti issledovaniya kachestva zhizni v epileptologii», mat. konf. II Mezhdunarodnogo, Erevan, 2008: P.127–130.
6. Protokol unifikovaniy klinichniy medichnoi dopomogi za temoyu «Epilepsiya u ditey» / Zatverzhenno Nakazom Ministerstva okhoroni zdorov'ya Ukraïni 17.04.2014 №276, 62p. (in Ukrainian)
7. Pat.35759 Ukraïni, MPK(2006) A61V5/00. Sposib otsinki yakosti zhittya ditey iz patologiesyu nervovoï sistemi za dopomogoyu testiv / Kovtyuk N. I.; zayavnik ta patentovlasnik Chernivtsi, BDMU MOZ Ukraïni. — № 33538; zayav.03.03.08; opubl.10.10.08, Byul. № 19.(in Ukrainian)

Резюме

ОТНОСИТЕЛЬНО ВОЗМОЖНОСТИ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ У ДЕТЕЙ С ЭПИЛЕПСИЕЙ

Ковтюк Н.И.

Целью исследования было изучение влияния медико-психологической коррекции на качество жизни детей школьного возраста, страдающих эпилепсией, путём проведения обучающих занятий для родителей и их детей по программе «школа эпилепсии». Качество жизни оценивалось с использованием адаптированного на Украине опросника CHQ-SF. Статистическая обра-

ботка результатов проводилась с использованием пакета компьютерной программы STATISTICA 6.0 для ОС Windows и Quattro Pro 12.0 для Windows. Отмечено заметное улучшение психического, семейного функционирования и качества жизни в целом у детей с эпилепсией после проведения медико-психологической коррекции.

Ключевые слова: дети, качество жизни, эпилепсия, медико-психологическая коррекция

Summary

REGARDING THE POSSIBILITY OF IMPROVING THE QUALITY OF LIFE IN CHILDREN WITH EPILEPSY

Kovtyuk N.I.

The aim of the study was to investigate the impact of medical and psychological treatment quality of life of school age children with epilepsy through training sessions for parents and their children under the «school of epilepsy». The quality of life was estimated on the basis of adapted Ukrainian questionnaire CHQ – SF. Our own decoding method whose novelty was corroborated by the patent of Ukraine was used when processing the data. Statistical processing of the results was carried out using the package of the computer programmer statistic 6.0 for Windows and Quattro Pro 12.0 for Windows. Marked improvement in mental, family functioning and quality of life in general in children with epilepsy.

Keywords: children, quality of life, epilepsy, psychological correction

*Впервые поступила в редакцию 03.02.2015 г.
Рекомендована к печати на заседании
редакционной коллегии после рецензирования*